

Socialtjänstens stöd till våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2015-6-7
Publicerad www.socialstyrelsen.se, juni 2015

Förord

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att inventera de rutiner, riktlinjer och andra dokument som används som vägledning inom socialtjänsten när det gäller stöd och hjälp till personer som har utsatts för våld i nära relationer (regeringsbeslut S2014/6509/FST). Socialstyrelsen ska utvärdera om de befintliga dokumenten är adekvata och tillräckliga när det gäller socialtjänstens ansvar och rutiner för när våldsutsatta kan få bistånd att hämta personliga tillhörigheter i hemmet samt om de bidrar till att bedömningarna blir enhetliga. Om nuvarande riktlinjer inte fyller de behov som finns, ska Socialstyrelsen föreslå hur socialtjänstens uppgifter på området kan förtydligas.

Rapporten har skrivits av utredarna Åsa Borén, Dick Lindberg och Sanja Magdalenic. Ansvarig enhetschef är Elisabeth Wårnberg Gerdin.

Lars-Erik Holm
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Socialnämndens ansvar för den som behöver stöd	8
Uppdraget till Socialstyrelsen	9
Metod och genomförande	9
Resultat	10
Förstudie	10
Kommunernas rutiner och arbetssätt skiljer sig åt	10
Flera uttrycker behov av mer vägledning	11
Kommunerna ser vissa svårigheter för stödet	11
Enkät till kommuner och stadsdelar	11
I hälften av kommunerna har personal följt med	11
Få kommuner har skriftliga rutiner	13
Dokumenterna är oftast inte utförliga	13
Samordning av stödet till våldsutsatta saknas ibland	13
FREDA är den vanligaste standardiserade bedömningsmetoden	14
Vissa likheter när kommunerna beskriver arbetssättet	15
Samarbetet med polisen fungerar ofta bra	15
Över hälften ser hinder för att ge stödet	16
Ytterligare vägledning efterfrågas	18
Styrande och stödjande dokument	20
Ny författning om våld i nära relationer	20
Socialstyrelsens handbok om våld	20
Diskussion	21
Socialnämndens ansvar	22
Kommunerna behöver utveckla sina rutiner och samverka med polisen	22
Osäkerhet runt juridiska frågor	23
Socialtjänsten ska inte involveras i parternas civilrättsliga mellanhavanden	23
Socialstyrelsen bör ha fortsatt dialog med polisen	24
Referenser	25

Sammanfattning

Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen inventerat de dokument som används som vägledning inom socialtjänsten när det gäller stöd till våldsutsatta personer som behöver hämta personliga tillhörigheter i hemmet.

Inventeringen visar att endast ett fåtal kommuner har skriftliga rutiner som beskriver hur stödet ska hanteras. Det framkommer också att det finns en viss osäkerhet om olika juridiska frågor och polisens roll. Osäkerheten finns både på ett övergripande plan ("Ligger det här inom socialtjänstens ansvar?") och i mer konkreta frågor ("På vilket sätt ska stödet ges utan att socialtjänsten går utanför sitt mandat och in på civilrättsliga områden?").

Socialstyrelsen anser att de rutiner som finns i kommunerna idag inte bidrar till att bedömningarna av vilket stöd som ska ges blir enhetliga. Socialstyrelsens uppfattning baserar sig på att få kommuner har skriftliga rutiner, de kommuner som inte har skriftliga rutiner beskriver sitt arbetssätt på ett icke enhetligt sätt och att många kommuner efterfrågar ytterligare vägledning. Vidare så är det stor variation i det stöd som ges av polisen i kommunerna vilket påverkar kommunernas möjlighet att bistå med detta stöd.

Socialstyrelsen har under våren 2015 tydliggjort, på ett övergripande plan, socialnämndens ansvar för att ge våldsutsatta stöd att hämta personliga tillhörigheter i Våld – handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer [1]. Detta ansvar tydliggörs även i denna rapport.

Enligt Socialstyrelsens mening har inventeringen visat att det finns behov av ytterligare vägledning. Några av de konkreta juridiska frågor som kommunerna lyfter fram diskuteras i denna rapport. Socialstyrelsen kommer också framöver se över handbokens innehåll och vid behov uppdatera den.

Socialstyrelsen anser att kommunerna behöver ta fram tydliga rutiner för arbetet med våldsutsatta personer och våldsutövare, på det sättet kan socialtjänstens stöd bli bättre och mer enhetligt. Detta gäller också för socialtjänstens stöd till våldsutsatta som behöver stöd att hämta personliga tillhörigheter i hemmet. Vidare anser myndigheten att kommunerna bör utveckla långsiktiga och formaliserade samarbetsformer med polisen i arbetet med våldsutsatta personer. I det arbetet ingår även stödet för att hämta personliga tillhörigheter i hemmet.

Bakgrund

Våld i nära relationer orsakar mänskligt lidande och otrygghet. Regeringen har genomfört flera satsningar för att kvalitetsutveckla socialtjänstens stöd och hjälp till våldsutsatta, särskilt kvinnor och barn. Satsningarna har bland annat skett inom ramen för ett av de jämställdhetspolitiska delmålen: att mäns våld mot kvinnor ska upphöra [2].

Regeringen beslutade den 26 april 2012 att tillkalla en nationell samordnare med uppdrag att åstadkomma en kraftsamling för att motverka våld i nära relationer (dir. 2012:38) [3]. Den nationella samordnaren överlämnade den 27 juni 2014 betänkandet *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga* (SOU 2014:49) till regeringen. Av betänkandet framgår bland annat att det har förekommit olika åsikter om det kan anses ingå i socialtjänstens och polisens arbete att bistå våldsutsatta med att hämta personliga tillhörigheter.

Den nationella samordnaren anser att såväl socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som polislagen (1984:387) ger tillräckligt utrymme för socialtjänsten respektive polisen att under vissa förutsättningar bistå våldsutsatta med att hämta sina tillhörigheter. Samordnaren menar att det därför inte behövs några lagändringar. Regeringen anser dock att det inte är acceptabelt att det råder en sådan osäkerhet inom socialtjänsten och polisen i fråga om vilken hjälp som kan ges till våldsutsatta kvinnor och män.

Socialnämndens ansvar för den som behöver stöd

Alla som utsätts för våld eller kränkningar av olika slag har, efter individuell prövning med stöd av 4 kap. 1 § SoL, rätt att få det stöd och den hjälp som de kan behöva i den mån de själva inte kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt.

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att både den som utsätts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp (5 kap. 11 § SoL). Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av någon närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialtjänsten och polisen har en reglerad skyldighet att fortlöpande samarbeta med varandra. Detta framgår av 6 § polislagen (1984:387), 6 § förvaltningslagen (1986:223) och 3 kap. 10 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer. I 3 kap.10 § i sist nämnda författning framgår bland annat att socialnämnden ska samverka externt med andra verksamheter, myndigheter och organisationer som berörs. Syftet med samverkan är att skapa förutsättningar för att samordna insatserna från de olika aktörerna så att de inte motverkar varandra.

I propositionen *Kvinnofrid* står det att det är viktigt att socialtjänsten är lyhörd för olika behov och aktivt erbjuder hjälp till våldsutsatta kvinnor [4].

I betänkandet *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga* (SOU 2014:49) lyfter utredaren fram tidsfaktorn som en viktig aspekt för att de personliga

tillhörigheterna inte ska gå förlorade, till exempel kastas eller förstöras. Att förstöra tillhörigheterna kan vara ett led i våldsutövarens försök att hämnas eller fortsätta kontrollera den som är våldsutsatt. Stödet behöver därför ges skyndsamt och i vissa fall vid upprepade tillfällen (bet.s.111).

Att socialtjänsten ibland även arbetar med förövaren medför en delvis unik möjlighet för dem att arbeta för att skapa förändring hos den som bär ansvar för våldet. Socialtjänsten bör därför se varje kontakt med förövaren som en möjlighet att initiera och upprätthålla en förändringsprocess [5]. Stödet att följa med den våldsutsatta för att hämta tillhörigheter kan vara en sådan möjlighet.

Uppdraget till Socialstyrelsen

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att inventera de rutiner, riktlinjer och andra dokument som socialtjänsten använder som vägledning när det gäller stöd och hjälp till våldsutsatta personer som behöver hämta personliga tillhörigheter i hemmet (regeringsbeslut S2014/6509/FST). Socialstyrelsen ska utvärdera om de befintliga dokumenten är adekvata och tillräckliga när det gäller socialtjänstens ansvar och rutiner för att ge våldsutsatta stöd att hämta personliga tillhörigheter i hemmet. Socialstyrelsen ska också utvärdera om dokumenten bidrar till att bedömningarna blir enhetliga. Om de nuvarande riktlinjerna inte fyller de behov som finns, ska Socialstyrelsen föreslå hur socialtjänstens uppgifter på området kan förtydligas.

Metod och genomförande

I ett inledande skede gjordes en förstudie med telefonintervjuer med företrädare för sex kommuner med olika befolkningsstorlek. Syftet med förstudien var att skaffa grundläggande kunskap om kommunernas erfarenhet av stöd till våldsutsatta som behöver hämta tillhörigheter i hemmet. I intervjuerna ställdes frågor om erfarenheter, rutiner och arbetssätt, om hinder i dag och om eventuellt stöd som behövs utöver det befintliga. Resultatet från förstudien ingick sedan i arbetet med att ta fram en enkät. I förstudien framkom till exempel att endast en kommun hade skriftliga dokument för stöd till våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter. Socialstyrelsen beslutade därför att i enkäten inte bara begära in alla dokument utan också be kommuner utan dokument att beskriva sitt arbetssätt runt denna insats. Enkäten skickades sedan ut till alla kommuner och stadsdelar, som ombads skicka in sina dokument och samtidigt svara på några andra frågor. Svarsfrekvensen var 69 procent. Av de 221 kommuner som svarade var det 15 som också skickade in dokument.

I uppdraget ingick att samråda med Rikspolisstyrelsen, som från den 1 januari 2015 är Polismyndigheten. Polismyndigheten fick, samtidigt som Socialstyrelsen, uppdraget att inventera de rutiner och riktlinjer som används inom polisen avseende stöd till våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter och att utvärdera om de är adekvata. Under projektets gång har Socialstyrelsen haft fyra möten med polisens projektgrupp för att diskutera olika juridiska frågor och resultat från våra respektive inventeringar.

Resultat

Förstudie

Kommunernas rutiner och arbetssätt skiljer sig åt

I förstudien ställde Socialstyrelsen frågor om kommunernas rutiner och arbetssätt. Endast en av de sex intervjuade kommunerna har skriftliga rutiner för socialtjänsten när det gäller att hjälpa våldsutsatta att hämta tillhörigheter i hemmet. Inte i någon av kommunerna är detta en vanligt förekommande insats. Det handlar endast om ett par fall per år, upp till en gång i månaden för en stor kommun. Det är inte heller en insats som det fattas biståndsbeslut om i dessa kommuner, men den dokumenteras i socialtjänstens utredning.

Säkerhetsaspekten i stödet är mycket viktig, och de flesta kommuner gör riskbedömningar enligt någon etablerad modell, exempelvis FREDA¹. Det är i regel kvinnans beskrivning och bedömning som ligger till grund för riskbedömningen, men i vissa fall även information från polisen eftersom kvinnan ibland kan komma akut från polisen. En av kommunerna menar att socialtjänstens personal inte följer med om våldsutövaren är hemma. En annan kommun beskriver att de inte följer med om de bedömer att det är hög risk för att våldsutövaren ska hota eller utöva våld på personal eller den våldsutsatta.

Flera kommuner nämner alternativa sätt att lösa uppgiften att hämta personliga tillhörigheter, exempelvis att våldsutövaren samlar ihop tillhörigheterna och sedan överlämnar dem på en neutral plats. Detta alternativ är dock inte alltid en lämplig lösning, nämner en respondent, eftersom våldsutövaren kan lämna förstörda saker, helt fel saker eller plantera en GPS bland tillhörigheterna. En kommun nämner att det kan vara bra att etablera en kontakt med våldsutövaren och få honom att komma till socialkontoret och lämna tillhörigheterna. På så sätt skapas nämligen en möjlighet för dem att erbjuda honom behandling.

De intervjuade kommunerna har i regel inte synpunkter på vad som ska hämtas, det är kvinnan som får avgöra det. De beskriver dock att det handlar om det mest nödvändiga som inte går att köpa nytt, många gånger kan det vara saker till barnen, till exempel gosdjur. Annars handlar det ofta om mediciner, pass eller andra personliga tillhörigheter.

Kommunerna har stöd av polisen i varierande grad. Till exempel finns det i en kommun ett väletablerat samarbete med skriftliga rutiner, men i en annan följer polisen sällan med eftersom ”de inte prioriterar denna typ av insatser”.

¹ FREDA består av tre standardiserade bedömningsmetoder som är avsedda att användas inom socialtjänstens och andra verksamheters arbete med personer som utsatts för våld i nära relationer. FREDA har utvecklats och ägs av Socialstyrelsen.

Flera uttrycker behov av mer vägledning

I frågan om ytterligare stöd som behövs nämner kommunerna vägledning i hur insatsen praktiskt ska genomföras och i vad som gäller runt det juridiska. En kommun säger dock att de har hittat ett bra arbetssätt och att de därför inte behöver ytterligare vägledning. Denna kommun lyfter fram vikten av att träffa polisen lokalt för att hitta en bra samverkansform, även om polisen i de flesta fall inte behöver följa med.

Andra kommuner säger att det inte behövs mer reglering eller detaljstyrning, men gärna vägledning om och ett förtydligande av socialtjänstens roll och ansvar på ett övergripande plan. Några kommuner beskriver en diffus situation där kvinnan visserligen behöver stöd, men där socialtjänsten inte känner att de kan gå in och riskera att bli en part i en bodelning.

De flesta beskriver att de har en passiv roll när de följer med, att de håller sig i bakgrunden som ett stöd, och inte hjälper till praktiskt med packning. En kommun beskriver den passiva rollen: ”Vi är inte flytthjälp, vi följer med som stöd”.

Kommunerna ser vissa svårigheter för stödet

Ett hinder som de små kommunerna nämner är att det kan vara svårt att ha enskilda handläggare som bara arbetar med frågor om våld. Därmed är det svårt för dem att upparbeta erfarenhet för alla tänkbara scenarier och insatser som kan vara aktuella. Alla har inte heller samverkan inom kommunen runt de våldsutsatta personerna vilket kan leda till sämre stöd.

Någon kommun nämner att det finns för lite resurser för att hjälpa till med praktiska saker, att mer resurser går till utredning. Det innebär att de inte alltid har tid att följa med att hämta tillhörigheter.

Någon nämner att det finns en risk för att socialtjänsten blir en del av bodelningsprocessen om de går med och att de vill undvika det.

En annan svårighet som nämns är om kvinnan inte har polisanmält mannen och inte heller vill göra det. Eftersom polisen har en skyldighet att polisanmäla om de får kännedom om brott så kan kvinnan riskera att en polisanmälan görs av polisen, mot sin vilja. Detta kan innebära att socialtjänsten inte kan bistå med detta stöd om polisen följer med.

Risken för personalen nämns också som ett hinder, till exempel att som handläggare behöva möta en våldsam person utan att ha med sig polisen.

Enkät till kommuner och stadsdelar

I hälften av kommunerna har personal följt med

I enkäten fick kommunerna ange om de hade bistått med stöd till våldsutsatta personer att hämta tillhörigheter i hemmet under 2014 och i så fall vid hur många tillfällen. Syftet med frågan var att ge Socialstyrelsen en uppfattning om hur vanlig denna insats är. I enkäten gjordes en skillnad mellan praktiskt stöd och annat stöd. Praktiskt stöd innebär att kommunen följt med den våldsutsatta för att hämta tillhörigheter i hemmet. Ett exempel på annat stöd är att socialtjänsten har ordnat så att ett vaktbolag har följt med. Annat stöd kan också vara att socialtjänsten har stöttat den våldsutsatta personen att

kontakta någon närstående som hjälp för att hämta tillhörigheterna, antingen i hemmet eller på en neutral plats.

Drygt hälften av kommunerna svarar att de har bistått med praktiskt stöd och cirka en fjärdedel att de har gett annat stöd eller inte gett stöd för att behovet inte har funnits (se tabell 1). Det är 12 procent av kommunerna som anger att de av andra skäl inte har gett något stöd. På denna fråga lämnades ingen möjlighet att lämna kommentarer så andra skäl är oklara².

Tabell 1. Kommunernas stöd till våldsutsatta för att hämta tillhörigheter fördelat på kommunstorlek

Stöd	Antal invånare (i tusental)									
	-10		11-20		21-50		51-		Totalt	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja, praktiskt stöd	25	45	40	69	31	56	25	52	121	56
Ja, annat stöd	6	11	12	21	14	25	24	50	56	26
Nej, därför att ingen har bett om eller uppvisat behov av detta stöd	26	46	10	17	11	20	3	6	50	23
Nej, på grund av andra skäl	4	7	5	9	8	15	10	21	27	12
Totalt antal kommuner	56		58		55		48		217	

Källa: Enkät till kommuner, Socialstyrelsen (2015).

Det är 112 kommuner som har redovisat antal personer som de gett praktiskt stöd under 2014. Totalt har de följt med 378 personer för att hämta tillhörigheter i hemmet. Av tabell 2 framgår en fördelning på kommunstorlek. I mer än hälften av kommunerna är det vanligast att ha gett praktiskt stöd till 1–2 personer under 2014. Det är 48 kommuner som har gett stöd till 3 personer eller fler.

Tabell 2. Kommunernas praktiska stöd till våldsutsatta för att hämta tillhörigheter, antal hjälpta personer 2014, fördelat på kommunstorlek

Antal personer	Antal invånare (i tusental)				
	-10	11-20	21-50	51-	Totalt
	n	n	n	n	n
0	-	-	-	2	2
1-2	17	26	12	7	62
3 eller fler	7	9	19	13	48
Totalt antal kommuner	24	35	31	22	112

Källa: Enkät till kommuner, Socialstyrelsen (2015).

² Det var möjligt att lämna flera svarsalternativ på den här frågan så den totala siffran överstiger 100 procent.

Få kommuner har skriftliga rutiner

Av tabell 3 framgår det att 21 procent av kommunerna har dokument som beskriver hur de ska ge stöd till våldsutsatta personer som behöver hämta tillhörigheter i hemmet. Majoriteten, 79 procent, svarar dock att de inte har några sådana dokument. Det är något vanligare i mindre kommuner att ha dokument än i större kommuner.

**Tabell 3. Har kommunerna skriftliga rutiner/riktlinjer?
Svar fördelade på kommunstorlek**

Stöd	Antal invånare (i tusental)								Totalt	
	-10		11-20		21-50		51-		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Ja, beslutade på politisk nivå	9	17	9	17	3	7	1	2	22	11
Ja, beslutade på tjänstemannanivå	4	8	6	12	4	9	6	15	20	10
Nej	40	75	37	71	39	84	34	83	150	79
Totalt antal kommuner	53	100	52	100	46	100	41	100	192	100

Källa: Enkät till kommuner, Socialstyrelsen (2015).

Dokumenterna är oftast inte utförliga

Socialstyrelsen bad kommunerna att skicka in de dokument som de har som beskriver hur de ska ge stöd till våldsutsatta som behöver hämta tillhörigheter i hemmet. Det var 15 kommuner som skickade in sina dokument. De dokument som kom in är i huvudsak olika handlingsplaner och riktlinjer på övergripande nivå inom området våld i nära relationer. De flesta kommuner har i dessa dokument kort information av rutinliknande karaktär om hur detta stöd ska ges. Några kommuner nämner dock inte stödet med att hämta tillhörigheter explicit.

En kommun har en rutin som beskriver processen ”Hämtning av personliga tillhörigheter” på ett utförligt sätt. Rutinen omfattar hur socialtjänsten ska agera under fem olika delar i processen: planering, mannen medverkar, mannen medverkar inte, genomförande och säkerhet. I rutinen beskrivs även hur socialtjänsten kan ta kontakt med våldsutövaren för att erbjuda stöd.

Samordning av stödet till våldsutsatta saknas ibland

I förstudien lyfte några kommuner fram att det inte alltid finns samordning runt våldsutsatta. Enligt kommunernas svar i enkäten var det 10 procent som inte samordnade sitt arbete alls, och 35 procent angav att de inte samarbetar över enhets- och avdelningsgränser (se tabell 4).³

³ Det var möjligt att lämna flera svarsalternativ på den här frågan så den totala siffran överstiger 100 procent.

**Tabell 4. Samordnar kommunerna stödet till våldsutsatta?
Svar fördelat på kommunstorlek**

Samordning	Antal invånare (i tusental)								Totalt	
	-10		11-20		21-50		51-		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Ja, samordningen är organiserad genom ett team/nätverk	13	23	18	32	23	42	31	62	85	39
Ja, arbetet samordnas över enhets- och avdelningsgränser	22	39	42	74	42	76	35	70	141	65
Ja, arbetet samordnas med frivilligorganisationer	5	9	16	28	18	33	16	32	55	25
Ja, tillsammans med följande kommun/kommuner	16	29	20	35	11	20	8	16	55	25
Nej, kommunen har ingen samordning	15	27	3	5	2	4	2	4	22	10
Totalt antal kommuner	56		57		55		50		218	

Källa: Enkät till kommuner, Socialstyrelsen 2015.

FREDA är den vanligaste standardiserade bedömningsmetoden

Kommunerna fick frågan om de använder någon eller några standardiserade bedömningsmetoder innan de beslutar om eventuellt stöd till våldsutsatta personer för att hämta tillhörigheter i hemmet. Det är 65 procent av kommunerna som använder FREDA, som därmed är den vanligast förekommande metoden. Det är minst vanligt att FREDA används i kommuner med färre än 10 000 invånare.

**Tabell 5. Används FREDA?
Svar fördelade på kommunstorlek**

Använder FREDA	Antal invånare (i tusental)								Totalt	
	-10		11-20		21-50		51-		n	%
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Ja	27	50	40	75	31	63	33	72	131	65
Nej	27	50	13	25	18	37	13	28	71	35
Totalt antal kommuner	54	100	53	100	49	100	46	100	202	100

Källa: Enkät till kommuner, Socialstyrelsen (2015).

Färre kommuner svarar att de använder riskbedömningsinstrumentet SARA (43 kommuner) och Patriark (39 kommuner). Det senare används för riskbe-

dömning vid hedersrelaterat våld. Kommunerna kan använda flera av metoderna parallellt.

Vissa likheter när kommunerna beskriver arbetssättet

De kommuner som inte hade skriftliga rutiner ombads att beskriva hur de arbetar för att ge stöd till våldsutsatta personer som behöver hämta tillhörigheter i hemmet. Av de 131 kommuner som har lämnat en beskrivning har flertalet ett arbetssätt och erfarenhet av insatsen, och de beskriver det kortfattat. Några kommuner anger dock att insatsen inte varit aktuell. En del av beskrivningarna påminner om de skriftliga rutiner som Socialstyrelsen har fått in och det tillvägagångssätt som beskrivs där. Det finns en variation men också några likheter i kommunernas beskrivningar och det mest förekommande likheterna är följande:

- Kommunerna undviker att följa med om våldsutövaren är hemma.
- Kommunerna har inte särskilda rutiner eller arbetssätt utan utgår från individuella bedömningar och löser insatsen på olika sätt beroende på situationen.
- Det är två handläggare som följer med vid hämtningen.
- Polisen kontaktas om socialtjänsten konstaterar en hotbild (efter en riskbedömning).

Samarbetet med polisen fungerar ofta bra

De kommuner som svarade att de gett praktiskt stöd under 2014 fick ange hur många gånger de begärt hjälp av polisen, och hur många av dessa gånger de fått den hjälpen. Svaren visar att kommunerna i 88 fall av 115 har fått stöd av polisen när de har begärt det (77 procent). Dessa siffror bör dock tolkas med försiktighet, eftersom det är få kommuner som har svarat.

I enkäten fick de kommuner som fått hjälp av polisen under 2014 ange hur samarbetet hade fungerat. Av tabell 6 framgår att de flesta är nöjda: 69 procent av de som besvarat frågan anser att samarbetet med polisen har fungerat mycket eller ganska bra, och 14 procent anser att det fungerat mycket eller ganska dåligt. De mindre kommunerna ger mer positiva svar, det vill säga de anser i högre grad än de större kommunerna att samarbetet med polisen fungerar bra.

Tabell 6. Hur har samarbetet fungerat? Svar fördelade på kommunstorlek

Samarbete polisen	Antal invånare (i tusental)									
	-10		11-20		21-50		51-		Totalt	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Mycket/ganska bra	6	100	7	78	8	73	4	40	25	69
Mycket/ganska dåligt	-	0	1	11	1	9	3	30	5	14
Ingen åsikt	-	0	1	11	2	18	3	30	6	17
Totalt antal kommuner	6	100	9	100	11	100	10	100	36	100

Källa: Enkät till kommuner, Socialstyrelsen (2015).

Av de som anser att samarbetet fungerar bra har några kommenterat att det beror på att man sedan tidigare har utarbetade kanaler och ett långsiktigt formaliserat samarbete. Det goda samarbetet beror också på personliga kontakter mellan socialtjänstens personal och polisen, och på ett personligt engagemang hos polisen.

Någon menar att samarbetet är ett givande och tagande, det vill säga att socialtjänsten ställer upp med kort varsel när polisen behöver en snabb insats för en våldsutsatt person, precis som polisen ställer upp när socialtjänsten begär hjälp. De som gett positiva svar beskriver vidare att de fått hjälp med kort varsel från polisen och att polisen uppvisat ett stort engagemang, empati och professionalitet i bemötandet av de våldsutsatta och våldsutövarna.

Även några av de som gett negativa svar på frågan om hur de anser att samarbetet med polisen fungerar har lämnat kommentarer till sina svar. Någon menar att socialtjänsten kan stöta på formella hinder i samarbetet, till exempel att polisen kräver en handräckningsbegäran för att utföra åtgärden men som kommunen inte har lagstöd för att begära i denna typ av ärenden. Några menar att polisen inte prioriterar dessa uppgifter, vilket medför att den våldsutsatta personen och socialtjänsten kan få vänta i flera veckor på att få polisens assistans att hämta tillhörigheter i hemmet. Några kommuner har stött på negativa attityder och bristande förståelse för problematiken från polisens sida. De har fått kommentarer som ”går hon dit får hon skylla sig själv”.

Över hälften ser hinder för att ge stödet

Kommunerna fick frågan om de anser att det finns några hinder för att socialtjänsten ska kunna ge stöd åt våldsutsatta personer som behöver hämta tillhörigheter i hemmet. De fick sedan beskriva dessa hinder i fritext. Som framgår av tabell 7 uppger drygt hälften av kommunerna att det finns hinder. Ju större kommun, desto vanligare är det att anse att det förekommer hinder.

Tabell 7. Finns hinder för att ge stöd? Svar fördelade på kommunstorlek

Hinder	Antal invånare (i tusental)									
	-10		11-20		21-50		51-		Totalt	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	20	35	32	55	32	58	40	80	124	56
Nej	26	46	21	36	12	22	8	16	67	30
Ingen åsikt	11	19	5	9	11	20	2	4	29	14
Totalt antal kommuner	57	100	58	100	55	100	50	100	220	100

Källa: Enkät till kommuner, Socialstyrelsen (2015).

Det var 121 kommuner som beskrev vilken typ av hinder de upplever. De hinder som de oftast lyfter fram är risker (säkerhet), juridiska aspekter, brist på stöd från polisen, att veta vilka tillhörigheter som är personliga och att det saknas rutiner.

Risker kan upplevas som hinder

I kommunernas kommentarer om risk eller säkerhet förekommer tre huvudsakliga typer av beskrivningar av hinder. Den första är att socialtjänstens personal kan utsättas för riskfyllda situationer. Sådana risker beskrivs emellanåt som en arbetsmiljöfråga. En kommun skriver att ”socialkontoret har erfarenhet av att socialsekreterare blivit inlåsta i lägenhet när tillhörigheter skulle hämtas till våldsutsatt”. Den andra typen av beskrivning är att den våldsutsatta kan utsättas för hot om våld vid hämtningen av personliga tillhörigheter. Den tredje är att kommuner resonerar om risk och säkerhet i generella termer, det vill säga utan att det tydligt framgår vem som utsätts för risker. Kommunerna kan bland annat ange ”risk för hot och våld” eller ”säkerhet” som exempel på hinder som kan uppstå.

Det kan vara svårt att få hjälp av polisen

Av de kommuner som explicit har lyft fram polisen som ett hinder anger majoriteten att det kan vara svårt att få hjälp av polisen vid hämtning av personliga tillhörigheter.

I några kommentarer förekommer formuleringen ”polisen kan inte alltid vara behjälplig”, vilket kan tolkas som att det inte är säkert att socialtjänsten kan få hjälp. Ett femtontal kommuner förmedlar att polisen inte ger något stöd till socialtjänsten. I en del kommuner, framförallt i glesbygd, finns det praktiska hinder i form av att det saknas poliser eller att poliserna är svåra att nå.

Osäkerhet kring vissa juridiska aspekter

Några kommuner menar att det juridiska läget är oklart när det gäller vad socialtjänsten kan bistå med. Som exempel nämner ett antal kommuner att det är oklart ifall socialtjänsten har rätt att gå in i någon annans bostad. Detta gäller både när den våldsutsatta och våldsutövaren står på kontraktet och när endast våldsutövaren gör det. Vidare nämner kommunerna att de saknar lagstöd för att kunna gå in i ett hem för att hämta kvinnans tillhörigheter och bohag, och de efterlyser rutiner som det finns stöd för i lagen.

En annan typ av hinder som kommunerna lyfter fram handlar om äganderätt, till exempel om våldsutövaren inte vill lämna ut tillhörigheterna. Några kommuner uttrycker en osäkerhet i fråga om gränsen mellan vilka tillhörigheter som är personliga och vilka som hör till bodelningen.

Osäkerhet om vilka tillhörigheter som är personliga

Ett flertal kommuner förmedlar att det råder osäkerhet kring vilka tillhörigheter som ses som personliga. De lyfter till exempel fram att personalen inte kan veta vilka saker som tillhör den våldsutsatta och som därmed kan hämtas. Kommunerna menar att det kan uppstå diskussioner, konflikter eller bråk om ägande, om vad som har tagits eller om något har försvunnit. Vidare påpekar de att socialtjänsten kan ses som ansvarig för vilka saker som hämtas, och några hänvisar till risken att personalen blir anklagad för att medverka till stöld. En kommun nämner att frågan om risken för att socialtjänsten anmäls för egenmäktigt förfarande har tagits upp i länets nätverksdiskussioner.

Rutiner behöver utvecklas

Ett antal kommuner lyfter fram betydelsen av rutiner i fråga om att bistå med att hämta personliga saker. De förmedlar att det saknas rutiner hos socialtjänsten för att stödet ska kunna ges på ett adekvat sätt och att denna brist på rutiner skapar osäkerhet och otydlighet.

En kommun meddelar att de för närvarande inte har skriftliga rutiner för riskfyllda situationer, men att de har som ”praxis att i första hand uppmana den enskilde att be anhöriga om hjälp”. Några kommuner nämner att de saknar rutiner för att samarbeta med polisen när det gäller samverkan och skydd. En kommun menar att det är polisen som inte har klara rutiner.

Ytterligare vägledning efterfrågas

Av tabell 8 framgår att 67 procent av kommunerna anser att de behöver ytterligare vägledning från Socialstyrelsen när det gäller att ge stöd till våldsutsatta som behöver hämta tillhörigheter i hemmet. Endast 13 procent anser att de inte behöver mer vägledning.

När det gäller behovet av vägledning finns en skillnad mellan kommuner av olika storlek. Kommuner med fler än 50 000 invånare efterfrågar oftare ytterligare vägledning (80 procent), och kommuner med färre än 10 000 invånare mera sällan (54 procent). En förklaring till denna skillnad skulle kunna vara att socialtjänsten i större kommuner oftare stöter på människor som utsätts för våld i nära relationer. De har därför större behov av att ta ställning till metoder och det legala ramverket. Det kan också vara så att det i mindre kommuner finns en mer informell kontakt mellan socialtjänsten och polisen. Man upplever då inte något behov av ytterligare vägledning i eller reglering av arbetet med våldsutsatta.

**Tabell 8. Behövs ytterligare vägledning från Socialstyrelsen?
Svar fördelade på kommunstorlek**

Ytterligare vägledning	Antal invånare (i tusental)								Totalt	
	-10		11-20		21-50		51-			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ja	31	54	39	67	36	65	40	80	146	67
Nej	6	11	10	17	7	13	6	12	29	13
Ingen åsikt	20	35	9	16	12	22	4	8	45	20
Totalt antal kommuner	57	100	58	100	55	100	50	100	220	100

Källa: Enkät till kommunerna, Socialstyrelsen (2015).

De 67 procent av kommunerna som anser att de behöver ytterligare vägledning har angett tre områden som de behöver vägledning inom. Det är juridik, samverkan med polisen och andra myndigheter samt metoder i arbetet. Metoder i arbetet inkluderar också säkerhet för socialtjänstens personal och de våldsutsatta. Dessa områden överlappar delvis varandra och de som efterfrågar metodstöd avser ofta både riskhantering och stöd för juridiska överväganden.

Vägledning i juridiska frågor

Det vanligaste är att kommunerna behöver klargöranden av vilka lagliga skyldigheter och rättigheter socialtjänsten har när det gäller att hjälpa våldsutsatta personer som ska hämta tillhörigheter i hemmet. Av kommentarerna att döma finns det en osäkerhet om vad socialtjänsten får göra, vad de måste göra och vad de inte får göra. En annan aspekt är frågan om vilka rättigheter den våldsutsatta personen har. Till exempel är det ibland oklart för kommunerna om personen kan gå in bostaden och ta med sig tillhörigheter om bostaden inte är hennes eller hans. Det kan också vara oklart vad den enskilde kan begära från socialtjänsten, polisen och andra myndigheter.

Vägledning om samverkan med polisen

Andra kommentarer handlar om polisens roll och om samverkan mellan socialtjänsten och polisen. Det framkommer att många kommuner skulle önska mer hjälp från polisen för att kunna hjälpa våldsutsatta att hämta sina tillhörigheter i hemmet.

Kommunerna efterfrågar även klargöranden om vad polisen måste och kan göra och vad de inte kan göra. De efterfrågar vägledning om hur socialtjänsten kan begära hjälp från polisen, i vilka situationer de kan göra det och vad de då kan förvänta sig från polisen. Någon föreslår att det skrivs gemensamma riktlinjer som beskriver såväl socialtjänstens och polisens ansvar som gränserna för vad de kan göra.

Några kommuner efterfrågar vägledning i hur socialtjänsten och polisen kan utveckla det långsiktiga samarbetet kring våld i nära relationer och hur man ska samverka för att hjälpa den enskilde att hämta tillhörigheter i hemmet.

Vägledning om metoder

Det tredje området som kommunerna efterfrågar ytterligare vägledning om är metoder. Det handlar då om praktiska råd, checklistor och rutiner för arbetet med att hjälpa våldsutsatta personer att hämta tillhörigheter i hemmet.

Flera efterfrågar stöd för att kunna göra riskbedömningar. Riskbedömningarna ska sedan ligga till grund för kommunens beslut om vilket stöd som kan ges till den våldsutsatta. De flesta som efterfrågar stöd i riskbedömningar avser dock bedömningen av risker för personalen.

Styrande och stödjande dokument

Socialnämndernas arbete med våldsutsatta styrs i dag bland annat av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer. Socialnämnderna har även tillgång till stöd i form av Socialstyrelsens handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

Ny författning om våld i nära relationer

Den 1 oktober 2014 trädde nya föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer i kraft. Den nya författningen gäller för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Den nya författningen har två syften: att höja kvaliteten i stödet till våldsutsatta barn och vuxna samt till barn som bevittnat våld, och att stödja våldsutövare att upphöra med våldet. Den nya författningen ersätter Socialstyrelsens allmänna råd (2009:22) om socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld.

Socialstyrelsens handbok om våld

I april 2015 kom en uppdaterad version av Socialstyrelsens handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Handboken är ett komplement till föreskrifterna och de allmänna råden om våld i nära relationer. Syftet är att ge socialtjänsten och hälso- och sjukvården vägledning på området. Handboken tar upp lagstiftning och förarbeten samt kunskap baserad på forskning och erfarenheter från verksamheterna. Med föreskrifterna och de allmänna råden samt handboken vill Socialstyrelsen ge socialnämnder och vårdgivare stöd, både för planeringen av verksamheten på en övergripande nivå och för handläggningen av enskilda ärenden. Handboken riktar sig även till andra utförare av socialtjänst, till exempel ideella organisationer.

I den uppdaterade handboken har texten om stöd till våldsutsatta att hämta tillhörigheter i hemmet ändrats något. Framförallt har det förtydligats att detta stöd är något som ligger inom socialtjänstens ansvar:

”Det ligger inom socialnämndens ansvar att så långt det är möjligt med beaktande av eventuella säkerhetsrisker och andra avväganden som situationen kräver, hjälpa den våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter i hemmet.”⁴

Dessutom hänvisar man i handboken till SOU 2014:49 där utredaren konstaterar att socialtjänstlagen och polislagen ger tillräckligt utrymme för myndigheterna att under vissa förutsättningar bistå en våldsutsatt att hämta personliga tillhörigheter i hemmet. Utredaren betonar också vikten av att samhället bistår med detta stöd [6].

⁴ Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, Sid 104

Diskussion

Socialstyrelsens inventering visar att endast ett fåtal kommuner har skriftliga rutiner som beskriver hur de ska hantera insatsen att ge stöd till våldsutsatta att hämta tillhörigheter. Några kommuner uppger att de har generella rutiner för hembesök, men det är endast en kommun som har skickat in dessa rutiner.

Enkätsvaren visar att det finns en viss osäkerhet i hur detta stöd ska ges. Osäkerheten finns både på ett övergripande plan ("Ligger det här inom socialtjänstens ansvar?") och i mer konkreta frågor ("På vilket sätt ska stödet ges utan att socialtjänsten går utanför sitt mandat och in på civilrättsliga områden?"). De hinder och den osäkerhet som kommunerna upplever och den vägledning som de efterfrågar överlappar varandra i stor grad.

Socialstyrelsen anser att de rutiner och riktlinjer som i dag finns i kommunerna, och avsaknaden av skriftliga rutiner, inte bidrar till att våldsutsatta som behöver hjälp med att hämta tillhörigheter får det stöd som de har behov av. Socialstyrelsens bedömning baserar sig på följande resultat:

- Få kommuner har skriftliga rutiner.
- De kommuner som inte har skriftliga rutiner beskriver inte sitt arbetssätt på ett enhetligt sätt.
- Många kommuner upplever hinder och efterfrågar ytterligare vägledning.
- Polisens stöd till kommunerna varierar, vilket påverkar kommunernas möjlighet att bistå den våldsutsatta personen vid hämtningen.

Resultaten visar att det är en variation mellan kommunerna när det gäller deras arbetssätt för insatsen att ge stöd till våldsutsatta att hämta tillhörigheter, inkluderat deras samverkan med polisen.

Socialstyrelsen konstaterar att kommunerna behöver utveckla sina rutiner. Genom att ta fram tydliga rutiner för arbetet med våldsutsatta personer och våldsutövare kan socialtjänstens stöd bli bättre och mer enhetligt. Kommunernas fortsatta arbete med att ta fram rutiner behöver utgå från lokala förutsättningar. Socialstyrelsen konstaterar vidare att kommunerna bör utveckla långsiktiga och formaliserade samarbetsformer med polisen i arbetet med våldsutsatta personer. Det arbetet inkluderar även insatsen att ge stöd för att hämta tillhörigheter.

Socialstyrelsen har identifierat att ett antal kommuner efterfrågar svar på vissa juridiska frågor. Flera kommuner har sagt att de är i behov av ytterligare klargöranden avseende socialtjänstens ansvar och uppgifter. Socialstyrelsen har i handboken om våld, om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, konstaterat att det ligger inom socialnämndens ansvar att så långt det är möjligt med beaktande av eventuella säkerhetsrisker och andra avväganden som situationen kräver, hjälpa den våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter i hemmet.

Några av de juridiska frågor som kommunerna lyfter fram diskuteras i denna rapport. Frågan om våld i nära relationer är ett komplext område där

det oftast inte finns några på förhand givna svar. Enligt Socialstyrelsens mening har inventeringen visat att det finns behov av ytterligare vägledning. Som angetts tidigare har handboken om våld reviderats under våren 2015 men Socialstyrelsen kommer också framöver se över handbokens innehåll och vid behov uppdatera den. Texterna i handboken om stöd när det gäller att hämta tillhörigheter i hemmet kommer då att vara en del av den översynen. När det gäller kommunernas samverkan med polisen och vad socialtjänsten kan förvänta sig av polisen kommer Socialstyrelsen att följa polisens arbete med sina riktlinjer för denna insats.

Socialnämndens ansvar

Av 5 kap. 11 § SoL framgår det att det ingår i socialnämndens uppgifter att verka för att både den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Där framgår även att socialnämnden särskilt ska beakta att kvinnor som utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående personer kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Enligt förarbetena ska Socialnämnden kunna erbjuda hjälpinsatser på ett mycket tidigt stadium till en kvinna som behöver det. Insatserna till stöd och hjälp för våldsutsatta kvinnor kan variera beroende på den enskilda kvinnan och hennes eventuella barns behov. Insatserna måste därför anpassas till omständigheterna i det enskilda fallet. Det är viktigt att socialtjänsten är lyhörd för vad kvinnor som är utsatta för våld kan vara i behov av, socialtjänsten måste därför aktivt erbjuda hjälp av olika slag (prop. 1997/98:55 s. 137-138).

Socialtjänstens ansvar tydliggjordes nyligen i Socialstyrelsens handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Där framgår nu att det ligger inom socialnämndens ansvar att hjälpa den våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter i bostaden, så långt det är möjligt med beaktande av eventuella säkerhetsrisker och andra avväganden som situationen kräver.

Kommunerna behöver utveckla sina rutiner och samverkan med polisen

Genom att ta fram tydliga rutiner för arbetet med våldsutsatta personer och våldsutövare kan socialtjänstens stöd bli bättre och mer enhetligt. Detta gäller också för socialtjänstens stöd till våldsutsatta som behöver stöd att hämta personliga tillhörigheter i hemmet. Kommunerna nämner i enkäten att avsaknaden av rutiner är ett hinder som skapar osäkerhet och otydlighet i hur hjälpen ska ges på ett adekvat sätt.

Planeringen runt stödinsatsen och framtagande av rutin måste ske lokalt, till exempel när det gäller vilka överväganden som behöver göras och hur samarbetet med polis och andra ska se ut.

Drygt en femtedel av kommunerna i Sverige uppger att de har en skriftlig och på ledningsnivå beslutad aktuell överenskommelse om samverkan med polisen. Det framgår av Socialstyrelsens öppna jämförelser 2015 inom stöd till brottsoffer. Flera kommuner i enkäten beskriver att ett sådant formaliserat samarbete är en framgångsfaktor för att kunna hjälpa våldsutsatta personer

att hämta tillhörigheter i hemmet. Många kommuner beskriver dock att de inte får något stöd alls från polisen i denna typ av ärenden. I vissa fall beror samarbetet helt på personliga kontakter mellan socialtjänstens tjänstemän och enstaka poliser.

Osäkerhet runt juridiska frågor

I dagsläget har kommunerna tillgång till visst stöd i arbetet med att hjälpa våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter. Stödet består huvudsakligen av Socialstyrelsens handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

En majoritet av kommunerna i enkätstudien har uppgett att de behöver ytterligare stöd. Framförallt efterfrågar de ett klargörande om vad som gäller i juridiska frågor. Vissa frågor återkommer hos flera kommuner, till exempel dessa:

- Får socialtjänsten lov att gå in i någons bostad utan samtycke?
- Vilken egendom kan i sammanhanget räknas som personlig?
- Vilken eventuell kontroll bör socialtjänsten göra av den egendom som hämtas?

Socialtjänsten ska inte involveras i parternas civilrättsliga mellanhavanden

För att kunna hjälpa den våldsutsatta på ett adekvat och rättsäkert sätt måste socialtjänsten vara tydlig om sin uppgift och roll i sammanhanget. Tydligheten behövs både gentemot den våldsutsatta och gentemot våldsutövaren.

Det är lämpligt att socialtjänstens hjälp och stöd huvudsakligen består av att antingen finnas med när den våldsutsatta hämtar tillhörigheterna i bostaden eller bistå med att ta emot tillhörigheterna på en överenskommen plats. Av det nu sagda följer att socialtjänsten inte på något sätt involverar sig i parternas civilrättsliga mellanhavanden, såsom frågor om äganderätt eller bodelning. Det är, som den nationella samordnaren uttrycker det, inte frågan om något aktivt deltagande i utlämningen av personliga tillhörigheter från socialtjänstens sida [7]. Av dessa skäl framstår det som lämpligt att socialtjänstens bistånd begränsas till att utgöra ett stöd, utan att socialtjänsten aktivt deltar i den enskildes beslut angående t.ex. vad som kan utgöra vederbörandes egen eller någon annans tillhörighet. Socialtjänstens bistånd i nu diskuterad situation skulle kunna bestå i att socialtjänstens personal befinner sig i närheten av bostaden – exempelvis i trapphuset eller vid entrén – och alltså inte följer med in i bostaden.

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet (1 kap. 1 § SoL). Att en myndighetsperson utan samtycke gör intrång i någons bostad kan strida mot regeringsformens och Europakonventionens bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter. JO har uttalat att företrädare för socialtjänsten, i samband med hembesök i ett s.k. barnavårdsärende, inte utan vidare kan begära tillträde till en persons bostad. Enligt 2 kap. 6 § regeringsformen krävs det stöd i lag för att en myndighet ska kunna genomföra husrannsakan eller liknande undersökning

av någons bostad. Någon bestämmelse som ger socialnämnden en sådan rätt finns inte. När det gäller att verkställa beslut enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, kan socialnämnden begära handräckning av polisen enligt 43 § 2 LVU, men i andra fall krävs att den enskilde lämnar sitt samtycke till att socialnämnden ska få komma in i bostaden (JO:s ämbetsberättelse 2013/2014:JO1, dnr 4034-2011).

Situationen i det aktuella JO-ärendet gällde hembesök inom ramen för ett barnavårdsärende där endast en part var involverad. I fall då socialtjänsten bistår våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter i hemmet involveras emellertid både den våldsutsatta och våldsutövaren. Beroende på hur situationen ser ut i det enskilda fallet räcker det alltså inte alltid med att inhämta samtycke från endast den våldsutsatta. Ibland kan samtycke behöva inhämtas också från våldutövaren. Det kan också tänkas att samtycke behövs från den som äger lägenheten eller hyr ut den. Risken för att socialtjänsten dras in i parternas civilrättsliga mellanhavanden ökar i det fall socialtjänsten följer med den våldsutsatta in i bostaden. Mot den bakgrunden kan det därför, som nämnts ovan, vara lämpligt att socialtjänsten inte följer med in utan finns i närheten av bostaden.

Av kommunernas svar framgår att det finns en osäkerhet kring vilka tillhörigheter som är personliga och vad som ska ingå i eventuell bodelning. Den nationella samordnaren anger flera exempel på sådana tillhörigheter: kläder, glasögon, smycken, pass, fotografier, räkningar, bankpapper, skolbetyg, arbetsintyg och lönebesked [8].

Det stöd och den hjälp som socialtjänsten ska ge den våldsutsatta kan bestå i att finnas med när tillhörigheterna ska hämtas alternativt ta emot egendomen på plats som överenskommit. Det är alltså viktigt att socialtjänsten intar en passiv roll även här eftersom det inte ligger inom socialtjänstens ansvar att ge vägledning om vilken egendom som den våldsutsatta bör respektive inte bör ta med. Om den våldsutsatta behöver råd och stöd i det enskilda fallet om vilka tillhörigheter som är personliga får socialtjänsten i stället hänvisa till att söka råd hos jurister med särskild erfarenhet av dessa och anknutna frågor.

Socialstyrelsen bör ha fortsatt dialog med polisen

Socialstyrelsen har i detta regeringsuppdrag samrått med Polismyndigheten. Polismyndigheten har ett liknande uppdrag som det Socialstyrelsen har när det gäller situationer när våldsutsatta behöver stöd för att hämta tillhörigheter i hemmet. I Polismyndighetens uppdrag ingår att ta fram riktlinjer för hur polisen ska agera i denna situation.

Socialstyrelsen kommer att följa polisens arbete med att utveckla sina riktlinjer. Anledningen är att Socialstyrelsens kunskapsstödjande material och polisens riktlinjer behöver vara samstämda, för att våldsutsatta personer ska kunna få ett optimalt stöd från samhället.

Referenser

1. Våld - om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Stockholm: Socialstyrelsen; 2015
2. Makt att forma samhället och sitt eget liv - jämställdhetspolitiken mot nya mål. Stockholm: SOU 2005:66
3. En nationell samordnare mot våld i nära relationer. Stockholm: Kommittédirektiv 26 april 2012
4. Kvinnofrid. Stockholm: Proposition 1997/98:55 s. 137f
5. Heimer, GM, Björck, A & Kunosson, C (red). Våldsutsatta kvinnor - Samhällets ansvar. Lund: Studentlitteratur; 2014.
6. Våld i nära relationer - en folkhälsofråga, SOU 2014:49 s.112. Stockholm: Justitiedepartementet; 2014
7. Våld i nära relationer - en folkhälsofråga, SOU 2014:49 s.114. Stockholm: Justitiedepartementet; 2014
8. Våld i nära relationer - en folkhälsofråga, SOU 2014:49 s.111. Stockholm: Justitiedepartementet; 2014